

Dimensions ètiques de la recerca realitzada en el marc de treballs de fi de Grau i Màster

Acord 32/2015, de 13 de març de la Comissió d'Afers Acadèmics

Introducció

Aquest document està adreçat als/a les tutors i tutores dels treballs de recerca de Grau i Màster per ajudar-los a fer una valoració de les dimensions ètiques de la recerca dels seus estudiants i, si és el cas, proporcionar-ne models d'actuació.

En general, el tutor/a és qui ha de vetllar pel respecte dels codis ètics de la investigació científica en els treball de recerca dels seus estudiants. En aquest sentit la UAB es regeix pel *Codi de Bones Pràctiques de la investigació*, aprovat pel Consell de Govern de 30 de gener de 2013. Aquest codi conté les orientacions i criteris bàsics d'actuació pel PDI de la UAB.

En aquest document es presenta en primer lloc quines són les consideracions bàsiques a tenir en compte a la recerca per passar a continuació a presentar una llista de preguntes de control i de les conseqüents accions a realitzar.

Qualsevol consulta sobre aquesta qüestió pot ser adreçada a la Comissió d'Ètica en Experimentació Animal i Humana (CEEAH) (ceeah@uab.cat, www.uab.cat/ceeah).

Consideracions ètiques de caràcter general

Tota recerca científica ha de tenir l'objectiu de contribuir a la creació de nous coneixements, prototipus, conceptes i/o noves aplicacions que creïn valor per a un col·lectiu, institució o per a la societat en general. Excepte en el casos en els quals es signin compromisos de confidencialitat, aquest coneixement, mètodes i dades recollides haurien de ser publicades en els terminis habituals per permetre la revisió crítica per part de la comunitat científica.

La recerca ha de citar de forma unívoca les fonts en les quals es basa, reconèixer l'autoria intel·lectual allà on calgui, detallar les tècniques i mètodes emprats i la qualitat de les dades recollides així com fer esment explícit del biaix possible existent i de les limitacions de les conclusions assolides. En la mateixa línia, quan l'investigador/a té interessos o està implicats amb persones i/o organitzacions o entitats relacionades amb la recerca, s'ha de auto-excloure manifestant un conflicte d'interès.

Cal afegir que quan les dades hagin estat recollides en el marc d'un projecte de recerca, l'investigador/a principal ha d'autoritzar l'ús de les dades i mètodes i s'ha de reconèixer l'entitat o entitats finançadores en el text.

A més, en el cas que la investigació impliqui experimentació animal, la recerca està regulada per la normativa europea (Directiva 2010/63/UE), estatal (Real Decreto 53/2013) i local (Llei 5/1995 i Decret 214/1997). Aquesta normativa regula la utilització d'animals en experimentació i amb d'altres finalitats científiques, inclosa la docència.

Per últim, quan la investigació impliqui la recollida estructurada d'informació de caràcter personal d'individus, s'ha de garantir en tot moment la seva autonomia, llibertat de participació i de retirada de la investigació, confidencialitat i/o manteniment de l'anonimat de les seves dades i, sempre que sigui possible, un adequat retorn cap a aquestes persones de les conclusions assolides.

Llista de preguntes de control

A continuació es presenten unes preguntes i les actuacions adequades en el cas que la resposta sigui positiva.

1. *La recerca implica l'ús d'animals en experimentació?*
 - En aquest cas es necessita l'aprovació tant de la CEEAH de la UAB com de la Comissió d'Experimentació Animal (CEA) del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural (DAAM) de la Generalitat de Catalunya.
2. *La recerca implica la utilització de mostres biològiques humanes?*
 - En aquest cas es necessita l'aprovació de la CEEAH de la UAB pel projecte marc en el qual s'insereix el treball de màster.
3. *Les dades que es fan servir al treball de recerca (TR), han estat recollides en el marc de projectes i/o convenis?*
 - Disposar del permís de l'Investigador/a principal.
 - Fer esment de la llicència d'ús en el cas de repositoris *Open Source*.
 - En el cas de dades secundàries (organismes oficials, bases de dades públiques), citar adequadament la font.
4. *Es volen recollir dades personals i/o sensibles de forma estructurada?*
 - En aquest cas s'ha d'especificar si les dades seran tractades de forma confidencial o bé seran mantingudes en l'anonimat, qui en tindrà accés i què es farà de les dades un cop finalitzat l'estudi.
 - S'ha d'obtenir un consentiment informat signat pel tutor/a i l'estudiant.
5. *Es volen recollir dades personals i/o sensibles de menors d'edat, persones amb malalties o amb discapacitat mentals o cognitives?*
 - En aquest casos s'ha d'obtenir el permís exprés dels/de les tutors/es legals o de persones responsables mitjançant un consentiment informat signat pel tutor/a i l'estudiant.
 - En el cas dels menors, s'hauria de garantir el seu dret a no participar.
 - En el cas de persones institucionalitzades, s'ha d'obtenir el permís de la institució.

6. *Es volen recollir dades personals i/o sensibles de persones vulnerables o de minories en risc d'exclusió social?*
- En aquest cas s'ha posat especial èmfasi d'informar de forma entenedora per a aquestes persones dels objectius del projecte, si fos necessari amb el suport d'un/una mediador/a. S'ha de recollir un consentiment informat signat pel tutor/a i l'estudiant.
 - És recomanable proporcionar a les persones que hi participen *feedback* dels resultats de l'estudi, en un llenguatge entenedor, sempre que sigui possible.
7. *Hi ha participants en la investigació que tinguin dependència jeràrquica o docent del tutor/a o de la persona que fa el TR?*
- En general s'han d'evitar les investigacions que reclutin participants que tinguin alguna dependència jeràrquica o docent amb els investigadors/es, malgrat que manifestin la seva voluntat de participar-hi.
8. *Es volen gravar testimonis, persones, activitats per a fer-los servir després en produccions audiovisuals?*
- S'ha d'obtenir un consentiment informat.
 - S'ha d'informar quin ús es farà de les imatges i/o àudio i obtenir el consentiment específic per aquest fi, tenint en compte que l'ús *no pot ser en cap cas comercial*.

Els consentiments informats recollits durant els TR s'haurien de conservar durant al menys dos cursos acadèmics (el de la recerca i el següent) i ser destruïts a continuació (el període recomanat pels projectes de recerca és de cinc anys).

Models de fulls informatius / consentiments informats

A la web de la CEEAH disposeu de models

<https://www.uab.cat/etica-recerca/>